

קונטרס
ליקוטים להמראי מקומות
ללקוטי שיחות

וירא

ח (רד)

יוצא לאור ע"י

תלמידי בית המדרש דמוסד חינוך אהלי תורה

417 טראַי עוועניו • ברוקלין, ניו יארק

שנת חמשת אלפים שבע מאות ארבעים ושלוש לבריאה
שמונים שנה לכ"ק אדמו"ר שליט"א

ליקוט מהספרים שצויין להם בהמ"מ דליקוט וירא

הערה 6: וראה גם לקו"ש ח"ב ע' 378.¹

(1) ווי עס שטייט אין ספרי אז אהבה ויראה זיינען צוויי מדות הפכיים און זיי קאנען ניט זיין צוזאמען. סיידן אין עבודת הוי', אין דעם קענען זיין ביידע מדות צוזאמען.

דאס איז אויך וואס עס שטייט ביי אברהם אבינו בשעת דעם נסיון העקדה דוקא, עתה ידעתי כי ירא אלקים אתה, די פריערדיקע נסיונות זיינען געווען אין איין קו, אין קו הימין, האט מען דאך ניט געקאנט וויסן צי דאס איז ניט מצד הטבע. אבער בשעת עס איז געווען דער נסיון אז ער האט גענומען יצחק'ן צו דער עקידה ביז ער האט געוואלט, וואס דאס איז דאך מצד קו הגבורה, איז עתה ידעתי כי ירא אלקים אתה. עתה ידעתי אויך אויף אלע פריערדיקע נסיונות, אז דאס איז מצד עבודה.

הערה 8: ראה עיקרים מאמר ג' פל"ו.¹ אגה"ק סכ"א.² סה"מ תרע"ח ע' רפג.³ תפר"ח ע' קב.⁴ ... וראה גם בית רבי פכ"ד (סא, ב) בהערה.⁵ פרי הארץ (לרמ"מ מהארדאק) פ' וירא (ה, סע"א).⁶

(1) ומזה הטעם הוא שאנו מזכירים בתפלתנו תמיד עקדת אברהם את יצחק יגור מעקדת כל החסידים והקדושים שמסרו עצמם על קדושת הש"י כגון רבי עקיבא וחבריו וכל הקדושים אשר בכל דור ודור.

(2) כי העקדה עצמה אינה נחשבה כ"כ לנסיון גדול לערך מעלת א"א ע"ה בשגם כי ה' דיבר בו קח נא את בנך כו' והרי כמה וכמה קדושים שמסרו נפשם על קדושת ה' גם כי לא דיבר ה' בס.

(3) וזהו שאנו מזכירים תמיד עקידת יצחק, והלא מצינו בזמן ב"ש מס"נ יותר גדולים, וכמו חנה ושבעה בני', ובדורות האחרונים הי' כמה מס"נ בפו"מ על קדה"ש וביסורים גדולים ונוראים ר"ל. אלא שאברהם פתח הצנור דמס"נ דעד אברהם לא הי' המס"נ, ואאע"ה הי' הראשון שמסר נפשו על רצון ה' שפתח את הצנור כו'. והגם דכת המס"נ הוא בעצם הנשמה כנודע, הנה זהו סתום ונעלם מאד, ולולא

המס"נ דאאע"ה לא הי' ענין המס"נ, והוא פתח הצנור
דמס"נ ועי"ז ביכולת כאו"א למסור נפשו כו'. וזהו
שאנו מזכירים עקידת יצחק דוקא כו'.

(4) ובזה יובן מה שאנו מזכירי' עקידת יצחק,
דלכאו' בב"ש היו כמה ענינים של מס"נ יותר גדולי'
כמו חנה ושבעה בני' וכך בדורות האחרונים אשר כמה
וכמה מסרו נפשם על קדוש השם בפו"מ ביסורים גדולים
ונוראים ר"ל, וגם כעת בגלות המר אשר לומדי' תורה
ומקיימי' את המצות במס"נ בפו"מ אשר כל זה חידוש
יותר מכמו המס"נ דאברהם שהי' נשמה דאצי' והי'
אמר לו קח כו' אך הענין הוא דאאע"ה פתח הצנור
דמס"נ. . .

(5) הנוסעים להה"מ נ"ע היו הרבה מאד. אך
להיות תלמידים מובהקים לו קבל רק יחידי סגולה.
והרבה גדולים היו אצלו והה"מ אמר להם שאינם
ראויים עדיין לזה. ואעפ"כ היו הרבה מהם נשארם
שם. שאם שאינם ראויים להיות תלמידיו נשארם להיות
משמשים להה"מ ותלמידיו. והיו נקראים בשם מסיקי
תנור (הרובניקעס). ואמר רבנו שהם היו ג"כ אנשים
גדולים מאד. וסיפר שפ"א באו אליו שלשה מהם
להסיק התנור אצלו בלילה ורבנו שכב לישן אך לא
הי' ישן עדיין ושמע איך הם מדברים זע"ז. הא'
שאל מחבריו מהו הפלא על אאע"ה שרצה לשחוט את
יצחק בנו שמרעישים העולם בזה. מי זה לא הי'
עושה זאת אם הי' השי"ת בעצמו אומר לו כזאת.
והלא כמה וכמה שמסרו נפשם על קדושת שמו אף כי
לא דבר ה' במ (וקושיא זו הביא רבנו באגה"ק שלו
אגרת כ"א יעו"ש) א"ל חבריו מה דעתך בזה. אמר
להם אני חושב כך. שעל כל ישראל איך זה רבותא
כי יש להם זה בירושה מהאבות הקדושים משא"כ
אברהם הי' בן תרח כו' ואעפ"כ כו' הרי זהו רבותא
גדולה כו'. אך חבריו לא הספיק זה להם לתירוץ
מספיק כי הלא אעפ"כ הלא השי"ת בעצמו דבר עמו
ומי זה לא ישמע לדברי השי"ת בעצמו יהי' מי שיהי'
(ויותר רבותא הוא שהגם שהי' בן תרח הכיר את
בוראו לג' שנים. אבל לאחר שכבר הכיר מה זה רבותא
שמע לדברי השי"ת שא"ל בכבודו ובעצמו כו').
והשיב הב' שהפלא הוא מהזריזות שקם בבוקר השכם
ולא המתין איזה יום או לפחות איזה שעות להשתעשע

ס בנו כי השי"ת לא אמר לא שילך תיכף כו' (ותירוץ
ה הובא ג"כ באגה"ק הנ"ל יעו"ש). אך הג' לא קבלגם
ה לתירוץ מספיק באמרו אם ה' הי' אומר לי לא
ייתי ממתיך גם על אור בוקר כי גם באישון לילה
ייתי רץ לקיים מצותו כו'. והשיב הג' שהפלא העיד
כתוב בעצמו ולא חשכת את בנך כו' ממני. דלכאורה
יבת ממני מיותר אך הכתוב מעיד שגם אח"כ לא הי'
מחת אברהם ממה שלא נשחט יצחק ונשאר בחיים כ"א
גם אז שמח ממה שקיים מצות השי"ת שלא לשחטו כו'
ותירוץ זה הובא בס' קדושת לוי להרה"ק מברדיטשוב
"ע בפ" וירא יעו"ש עפ"ז). ואמר רבינו שכאו"א
הם מה שאמר החזיק במדריגה זו (בלא"א וואס ער
אט געזאגט האט ער דערביי געהאלטן כו'):

(6) אבל נסיון המסירת נפש עבור ית' אחרי
ידיעה כי הוא הבורא הוא אמר ויהי והוא צוה
מסור נפשו ולזבוח עצמו עבורו ית' מי לא ישע ומי
איאבה לו ית' אם אמנם גם הוא נסיון אבל לא לפי
דרך אבותינו הקדושים. וכך קושת העולם אפי' כל דהו
גם הש"י היה אומר לו בעצמו שיזבח א"ע עבורו
היה יודע שהם דברי הש"י בוודאי היה שומע לו.

הערה 11: ראה גם מאמרי אהמו"ר הזקן על

פרשיות התורה (בראשית שמות) ס"ע קכח.¹

(1) אבל הבן הוא ג"כ נלקח מתענוג שנחלבש
בטיפה אבל הוא מפנימיות תענוג אך שנחלבש בטיפה
ובגוף הבן בגשמיות אבל הוא מפנימיות תענוג דהיינו
מעצמותו ממש ולכן יכול להפקיר א"ע בשביל בנו כי
הוא נלקח מפנימיות עצמותו ולכן נזכר בחורה הנסיון
של העקידה אל אברהם ולא על יצחק כי מפני שלהפקיר
א"ע יכול להיות בקל אבל אברהם שהפקיר את בנו
שנלקח מפנימיותו ועצמותו כי מפני זה יכול להקח שלא
לשמוע על עצמותו ולהפקיר הכל בשביל בנו ואברהם
הפקיר את בנו בשביל אהבת ה' לכן הנסיון גדל עד
למאד ונזכר על אברהם ולא על יצחק.

הערה 15: ... קינות לט"ב ד"ה החרישו ממני.¹

... ב"י לטויו"ד סקנ"ז בבדק הבית: ומעשה ברב אחד
כו'.²

(1) עוללי וטפי נחשבו כצאן טבחה... אז הככימו
גדולים וקטנים. לקבל באהבה דין שונות מעומנו.
וזקנים דשנים ורעננים. הם היו חללה נדוניים. ויצאו

לקראתם עזי פנים. ונהרגו המומים המונים. ונתערבו פדרים עם פרשדונים. והאבות אשר היו רחמנים. נהפכו לאכזר כיענים והפיסו אל אבות ועל בניט ומי שגורל על לו ראשונים. הוא נלחט בחלפות וסכינים ובחורים על תולע אמונים. הסלחכו עפר כתנינים. והלוח לבושות שניכ. מעלפות בזרועות חתנים מנתחות בחרב ונידונים.

(2) ומענה ברב אחד ששחט חינוקות הרבה בשעת השמד שירא שיעבירום על דת.

הערה 17: ... וראה גם פרש"י פרשתנו כב, יב.¹

(1) א"ר אבא א"ל אברהם אפרע לפניך את שיחתי אחמול אמרת לי כי ביצחק יקרא לך זרע וחזרת ואמרת קח נא את בנך עכשיו אתה אומר לי אל תשלח ידך אל ידך אל הנער אמר לו הקב"ה לא אחלל בריתי ומוצא שפתי לא אשנה כשאמרתי לך קח מוצא שפתי לא אשנה לא אמרתי לך שחטהו אלא העלהו אסקתיה אחתיה.

הערה 21: ... וראה דמב"ם הל"י יסוה"ת פ"ה.¹

(1) כל בית ישראל מצוין על קדוש השם הגדול הזה שנאמר ונקדשתי בתוך בני ישראל.

הערה 22: ראה טור¹ ושו"ע יו"ד ר"ס קנז.²

ובנ"כ שם.³

(1) כל העבירות חוץ מעכ"ם וגלוי עריות וש"ד שאומר לו לאדם שיעבור עליהם או יהרג אם הוא בצנעא אם ירצה יעבור ואל יהרג ואם ירצה להחמיר על עצמו וליהרג רשאי ואם הוא בפרהסיא חייב ליהרג ולא יעבור בד"א שהעכו"ם עובד אליל מכוון להעבירו על דת אבל אם אינו מכוון אלא להנאתו יעבור ואל יהרג.

(2) כל העבירות שבתורה חוץ מעבודת כוכבים

וגלוי עריות ושפיכת דמים אם אומרים לו לאדם שיעבור עליהם או יהרג אם הוא בצנעא יעבור ואל יהרג ואם ירצה להחמיר על עצמו וליהרג רשאי אם העובד כוכבי מכוין להעבירו על דת.

(3) ומ"ש ואם ירצה להחמיר על עצמו וליהרג

רשאי. כ"כ החוס' והרא"ש בפרק אין מעמידין... אבל הרמב"ם בפ"ה מיסודי התורה כתב דמחתחייב בנפשו

הוא דכיון דדינא הוא דיעבור ואל יהרג א"כ
איסורא קעביד במה שמוסר נפשו למיתה שלא כוין...
מיהו הסמ"ק בתחלת ספרו כתב והככים לדעת התוספות
והרא"ש דמדת חסידות הוא שלא יעבור ואינו מתחייב
בנפשו מאחד שכונתו לשמים צדקה תחשב לו וראיה
משאול שמסר עצמו למיתה ואמר לנערו פגע בי ואל
יתעוללו בי הערלים שנתכוין לש"ש וכו' עכ"ל אכן
נראה שאין ראיה משאול דאפשר שלא סמכה דעתו לעמוד
בנסיון... וכדעת הרמב"ם עי' נ"ל... ונראה דלא
ס"ל לתוס' דרשאי הוא ליהרג אלא דוקא במכוין
להעבירו על הדת דהתם הוא דרשאי ליהרג ולקדש את
השם שלא לעבור על דת אף על פי שהוא בצינעא שאין
שם ישראל אבל במתכוין להנאת עצמו מודים התוס'
והרא"ש דמתחייב בנפשו אם בא ליהרג.

ומ"ש רבינו על שאר עבירות שאם הוא בצינעא
אם ירצה להחמיר על עצמו וליהרג רשאי הוא בדברי
סמ"ק ובדברי הר"ן בפרק במה טומנין וכ"כ הרא"ש
בפרק אין מעמידין והביא ראיה מהירושלמי וכ"כ
רבינו ירוחם אלא שכתב דהיינו כשהעכו"ם מתכוון
להעבירו אבל להנאתו נקרא חובל בעצמו. ודלא
כהרמב"ם ז"ל שכתב בפ"ה מה' יסודי התורה שהוא
מתחייב בנפשו. ודברי הרמב"ן בס' תורה האדם
נוטים לדברי הרמב"ם ז"ל. ונ"י בס"פ בן סורר
ומורה כתב כדברי הרמב"ם ז"ל ומ"מ כתב שאם הוא
אדם גדול חסיד וירא שמים ורואה שהדור פרוץ בבך
רשאי לקדש את השם ולמסור עצמו אפילו על מצוה קלה
כדי שיראו העם ליראה השם ולאהבו בכל לבם.

והב"ח פסק כהרמב"ם דכל מי שדינו לעבור ואל
יהרג ונהרג ולא עבר ה"ז מתחייב בנפשו וכך דעת
הב"י וכך נראה דעת הרמב"ן בס' תורת האדם ומביאו
הר"ן פ' יה"כ ובהג"א ממהרי"ח רפ"ק דכתובות כתבו
אם רוצה להחמיר על עצמו וליהרג היכא דקי"ל יעבור
ואל יהרג צ"ע אי שרי או לא ע"כ וכתב בח"ה סי'
קצ"ט והיה נראה דבפלוגתא דרבוותא אזלינן לקולא
באיסור סכנת נפשות כדאמרינן בעלמא ספק נפשות
להקל אמנם י"ל הכא דלענין קדוש השם שלא הקפידה
התורה על איבוד נפשות מישראל לא ילפינן לה משאר
ספיקות דלית בהו משום קידוש השם ונראה דלפי
הענין ושרואין אנו כוונתו מורין לו עכ"ל. וכתוב
בהגהת סמ"ק סי' ג' דאוחן קדושים ששחטו עצמן שלא

סמכו דעתך לעמוד בנסיון קדושים גמורים הם
וראיה משאול ומביאו ב"ח וכ"כ בב"ה בשם א"ח
מיהו כ" הא"ח שם שיש חולקים שאינו יכול להרוג
את עצמו ע"ש שהאריך.

הערה 23: ... וראה גם קומץ המנחה (למהרא"ל
צונץ) פ' אמור (עו, ב).¹

1) אמנם בכל דבר ההתחלה היא העיקר, והמתחיל
הוא האב המוריש בכח מדה טובה שבו לבניו... בזכות
אברהם שהי' תחילה למאמינים שהתחילה הוא שורש...
אין ספק שהענף לא יתן כח שאיננו בשורש ובלתי ספק
שקדושת השורש מטפיע לענף, וא"כ אם הם הקדיש קדוש
יעקב, לא יהיה ענף יקר מן השורש.
הערה 27: ראה פדר"א פכ"ו.¹

1) נסיון השני נתנוהו בבית האסורים עשר
שנים ג' בכותא וז' בדקרו וי"א ג' בקרדו וז'
בכותא לאחד עשרה שנים שלחו והביאו אותו ונתנוהו
בתוך כבשן האש.

הערה 28: ... וראה גם לקו"ש ח"י ע' 205.¹
ח"י ג' ע' 209² והערה 2.³

1) פתיחת אברהם בהענין דמס"נ הייתה בנסיון
דאור כשדים (עיין היום יום), היינו שבנוגע
לנסיון דעקדה (שבו מדובר באגה"ק) אברהם והקדושים
בשווה בזה. ואדרבה. וק"ל.
2) דכאשר פתח הצינור ונמשך כו' עי"ז ביכולת
כאו"א כו'.

3) לכאורה עפהנ"ל צ"ע ראית אדה"ז באגה"ק
סכ"א: והרי כו"כ קדושים שמכנ"פ כו' - שהרי אפ"ל
שזהו רק מפני שאברהם פתח כבר הצינור דמסנ"פ
וזוהי חשיבות הנסיון דהעקדה. והביאור דפתיחת
הצינור היתה לפני זה - בנסיון דאור כשדים, או גם
לפניו (ראה פדר"א רפכ"ו). - ולהעיר מפרי הארץ
(להרמ"מ מויטבסק) פ' וירא.

הערה 26: ... וראה לקו"ש שבהערה 28.¹

1) וזריתוי' דאברהם אבינו ע"ה היא העומדה
לעד לנו ולבנינו עד עולם כי העקדה עצמה אינה נחשבה

כ"כ לנסיון גדול לערך מעלת א"א ע"ה כו'. ומוסיף
ביאור בזה אשר ענין הזריזות מראה על השמחה והתפץ
למלאות רצון קונו ולעשות נחת רוח ליוצרו. ובנידון
דידן שייך גם המשך דברי רבינו הזקן באגרת הנ"ל
בגודל הזריזות בפרט במעשה הצדקה העולה על כולנה
כו' שטוב לנו גם בעוה"ז להקדימה כל מה דאפשר
שהרי קליטה מתאימה של הנוער והצעירים הרי זו
צדקה במובן הכי כולל ופנימי, צדקה המיידית בחיי
עוה"ז ובחיי עוה"ב.

הערה 30: ... וראה מאמר אדה"ז על פרשיות
התורה שם ע' קל. ¹... ולהעיר מתניא פי"ח. ²סה"מ
תש"ט ע' 121 ³ובהנסמן שם. ⁴

(1) והיינו מה שיוכל להיות מס"נ בכל א'
מישראל אף שלא הי' לו אהבה לה' בחפלה מעולם
שימסור נפשו מפני גודל האהבה כו' אבל מפני היראה
שירא למרוד באחד ולהנתק ממנו לגמרי כו' הרי הוא
מוסר נפשו מפני זה ואין זה אלא מהארת יראה
הפנימי' ביטול במציאות ממש שבאת מפני הקירוב
הגדול כנ"ל ולולי עקידת יצחק להמתיקו בחסדי'
דאברהם לא הי' באפשרי להיו' כח יראה וביטול פנימי
זה במס"נ על קדה"ש בכל א' מישראל כו' וד"ל אבל
ע"י שגם באהבת אברהם נתגלה ונראה בקירוב גדול
הרי יש אהבה מסותרת ומצומצמת בכל א' מישראל כו'
וד"ל אבל ע"י שגם באהבת אברהם נתגלה ונראה
בקירוב גדול הרי יש אהבה מסותרת ומצומצמת בכל
א' מישראל מחמת ירושה מאברהם כידוע (כי מבחי'
החסד הוא להוריד השפע מטה מטה) לכן יש ביכולת
למסור נפשם על קד"ה כו'.

(2) ולכן אפי' קל שבקלים ופושעי ישראל
מוסריים נפשם על קדושת ה' על הרוב וסובלים
עינויים קשים שלא לכפור בה' אחד ואף אם הם בורים
ועמי הארץ ואין יודעים גדולת ה'. וגם במעט
שיודעים אין מתבונני' כלל ואין מוסרי' נפשם מחמת
דעת והתבוננות בה' כלל. אלא בלי שום דעת
והתבוננות רק כאלו הוא דבר שאי אפשר כלל לכפור
בה' אחד בלי שום טעם טענה ומענה כלל והיינו
משום שה' אחד מאיר ומחיה כל הנפש ע"י התלבשותו
בבחי' חכמה שבה שהיא למעלה מן הדעת והשכל המושג

ומובן.

(3) ולכן לא נאמר ענין המס"נ מפורש בתושב"כ להיות תורה שבכתב הוא בחינת חכמה, וחכמה הוא ע"פ טעם ודעת דוקא, ועם היות דהשכל מחייב התפעלות, לפי שיש בו בעצמו התפעלות הוא התפעלות שע"פ טו"ד, ולא בחינת מס"נ שהוא התפעלות עצם הנפש שלמעלה מטו"ד כו', ולכן התגברות השכל מסתיר על עצם הרצון והעונג שבנפש שאינו מאיר שם רק הארה כו'.

(4) מפורש בתושב"כ: לכאורה צע"ג דהרי מס"נ על קידוש הטט הוא מ"ע מן התורה מדכתיב ונקדשתי בתוך בני ישראל (ויקרא כב, לב) ונכנסה בחשבון כל מוני המצות (ס' המצות להרמב"ם מ"ע ט. סמ"ג עשיין ח. סמ"ק סי' מד. ס' החינוך רצו. ועוד) - ודוחק גדול לחדש שיטה ולומר, דלרעיא מהימנא (זהר ח"ג צג, רע"א. ועייג"כ זח"ב צו, א) דמפרש ונקדשתי בתוך בני"י פקודא דא לקדשא לי' בכל יומא (אמירת קדושה בכל יום), אין לימוד מפורש בתושב"כ למס"נ, ולפי סברא זו מדבר כאן. - ועוד דהצ"צ בס' המצות שלו מפרש מצות קידוש השם, וכדעת כל מוני המצות הנ"ל, ואחרי ביאורו איסור חילול השם, מביא ומבאר מצות אמירת קדושה לדעת הרע"מ. משמע קצת דאין זה שותר למה שמונין קידוש השם במ"ע מה"ת. ועייג"כ רא"ש ברכות פ"ז ס"ב בהא דר"א שיחרר עבדו להשלים לעשרה משום דהוי מצוה דרביס דכתיב ונקדשתי בתוך בני"י דהיינו עשה דמקדשין את השם בעשרה ברביס ואפי' הוי מלתא דרבנן כגון לשמוע קדושה ברכו כו' דמזה יש ללמוד דגם למ"ד דאמירת קדושה היא מן התורה (בשו"ת צפנת פענח סק"מ ר"ל דזה הוא מחלוקת בתוספתא ברכות פ"א, י"א. ואכ"מ) אינה אלא פרט מכללות הציווי ונקדשתי. ועייג"כ בשערי קדושה להרח"ו ח"א שער ד' שכתב: מ"ע של תורה כו' לקדש את שמו יתברך במסירת נפש כו' מ"ע של תורה כשאר מפרשים וס' הזהר כו' לקדש את שמו ית' במס"נ בפסוק שמע ישראל כו' לקדש את שמו בנקדישך - הרי בפירוש דשניהם נחשבים למ"ע מן התורה לדעת הזהר.

והנה בדוחק גדול אפשר הי' לתרץ לבאר כאן המלות "מפורש בתושב"כ" - מפורש בטעמה, וכמש"כ בתוא"ר ד"ה חייב איניש (השני צ"ט, ב) בפירוש וז"ל: ולכן לא נזכר בתורה טעם על מסירת נפש כו'. וכך הוא בלקו"ט פ' ויקרא ביאור ולא חשבית פ"ב. אבל מלבד שאז אין הביאור הכתוב בפנים "דלניות

דתורה שבכתב הוא בחינת חכמה כו"מ מתאים כלל, הנה בפירוש כתב בשערי אורה ד"ה וקבל היהודים פ"ח "ולזאת אין מס"נ נכתב בתורה בשם ציווי כי ירושה היא", ובגוף כתי"ק של ד"ה יחינו מיומים תרנ"ט: בתורה לא נאמר ציווי על מס"נ להיות כי אורייתא מחכמה נפקת כו"מ.

ולכך נ"ל, דהנה במסירת נפש, ובמצות בכלל, ישנם הציווי וטעם הציווי. ובשניהם נשתנית מצות מסירת נפש משאר המצוות: הטעם על מסירת נפש לא נאמר כלל לא בתנ"ך ולא בש"ס. הציווי על מסירת נפש לא נאמר בתושב"כ כציווי בפירוש, וכמוש"נ בפסוקים שלפניו: ושמרתם גו' ועשיתם גו' ולא תחללו גו', אלא כסיפור ענין שיבוא בדרך ממילא, דע"י עשייתכם - ונקדשתי בתוך בני ישראל גו'. ובתו"א ולקו"ת מפרש שינוי הראשון, וכאן בש"א וד"ה יחינו מיומים מפרש שינוי השני.

עוד י"ל, בהקדים דע"פ המבואר בדא"ח במקומות הנ"ל, הנה מחולקת מ"ע דמס"נ משאר בתומ"צ, דשאר התומ"צ, דשאר התומ"צ הם ע"פ טו"ד ומס"נ היא למעלה מן הטו"ד, ובמילא - מס"נ היא מעצמיות הנפש הבטלה לעצמיות א"ס ב"ה וירושה לנו מאבותינו משא"כ שאר התומ"צ שדי בבחינת השכל שבנפש האלקית. וא"כ קשה: א) ע"פ ביאור זה פשיטא דאין מס"נ שייך לבן נח, ובסנהדרין עד, ב. איבעיא היא ולפי פרש"י וכו' גם לא איפשטא. ב) ע"פ הנ"ל, הציווי על תומ"צ אין מספיק לחייבו למס"נ עליהם ומל' הרמב"ם הל' יסוה"ת פ"ה ה"א משמע דלולא הכתוב וחי בהם היו כל המצוות ביהרג ואל יעבור. ועייג"כ תוד"ה בן (סנהדרין עד, ב), מנחת חנוך מצוה רצו ופרשת דרכים דרוש דרך האתרים.

ולכך נ"ל דיש במס"נ שני צבינים: א) מה שהיא פרט במצות אחרות, היינו שמקיים מצות ע"ז ג"ע וכו' וגם אם א"ל שיהרג עי"ז, בכ"ז מקיימם - וכיון שבכלל, ע"ז וג"ע וכו' הם ע"פ טו"ד, שייכים הם גם לב"נ. ואין להוציא ב"נ מחיוב קיומם במקרים בודדים, אשר כתוצאה משמירת המצוה יהרג. ובזה היא בעית הסוגיא בסנהדרין שם. ב) מה שהיא מצוה בפ"ע למס"נ על קדה"ש, וכמה אופנים בקיומה ע"י ערקתא דמסאנא, ע"י שלא תספר עמו מאחורי הגדר. או ע"ז וג"ע ממש וכו'. וזה אין שייך כלל

בב"נ. - ואפשר יש נפ"מ בין שני העניינים לענין חיוב ברכה לקדש שמו ברבים. ואכ"מ.

- כמה סוגים במס"נ: בשביל השכר לעוה"ב או לשמה, הגוף או גם הנפש, דנה"ב דנה"א, מלמעל"ט או מלמטל"ע, אבל בכהנ"ל בדא"ח משמע דאין לתרץ בחילוקי סוגים אלו הקושיא שבתחלת הערה זו.

הערה 31: ראה גם לקו"ש חי"ח עם 300 (וש"נ).¹

(1) דער ענין פון "חוקה" אין עבודת האדם איז די עבודה פון מסירת נפש, וואס איז למעלה מטעם ודעת. ווארום שכל קען געפינען טעמים צו טאן אזעלכע זאכן וואס זיינען מוסיף אין מציאות ושלמות האדם, אבער ניט "להשליך חיוו מנגד", ער זאל ווערן "אויס" מציאות: דערמיט איז מען מבאר פארוואס "לא נאמר ענין המס"נ מפורש בתושב"כ, ווייל תורה שבכתב "הוא בחינת חכמה", און מסירת נפש איז העכער פון חכמה וטעם ודעת.

הערה 33: ראה מנחת חנוך מצוה רצו.¹ ... אבל

ידוע פס"ד הרמב"ם (הל' מלכים פ"י ה"ב).²

(1) ונראה דאי לאו קרא וחי בהם הו"א למסור נפשו על כל עבירות שבתורה שלא לעבור גזירת הקב"ה. אך התורה גילתה דא"צ למסור נפשו על כל העבירות א"כ בב"נ דלא כתיב צריך למסור נפשו על כל ז' מצות שלו.

(2) בן נח שאנסו אנס לעבור על אחת ממצותיו. מותר לו לעבור. אפילו נאנס לעבוד ע"ז עובד. לפי שאינן מצווין על קדוש השם. ולעולם אין עונשין מהן לא קטן ולא חרש ולא שוטה לפי שאינן בני מצות.

הערה 34: ראה גם המשך תרס"ו ע' רסז.¹

(1) אבל בשט"א הגם שיש ג"כ תוקף הרצון ויכול למסור נפשו על רצונו אין זה משום שהרצון וההתקשרות הוא כאופן כזה שא"א להיות באופן אחר, אלא יכול להיות באופן אחר ולא למסור נפשו אלא שהוא רוצה למסור נפשו לא שהוא מוכרח לזה מצד תוקף הרצון שא"א לזוז מזה כו'.

הערה 35: ... וראה תניא ספ"א.¹

(1) משא"כ נפשות אומות עובדי גלולים הן משאר קליפות טמאות שאין בהן טוב כלל כמ"ש בע"ח שער מ"ט פ"ג וכל טיבו דעבדין האומות עובדי גלולים לגרמייהו עבדין וכדאיתא בגמרא ע"פ וחסד לאומים חטאת שכל צדקה וחסד שאומות עובדי גלולים עושיין אינן אלא להתייהר כו'.

הערה 36: ראה תו"א קיט, סע"ד ואילך.¹ ארה"ת

מג"א ע' ב' שיז.² ס' הלקוטים (צ"צ) ערך מס"נ.³

(1) דאנו רואים שכל מי שמתחיל בעבודת ה' בעבודה שבלב זו תפלה א"א לו בלתי אמצעות מדות הגסות והוא במה שעושה א"ע לבחי' יש ודבר מה שצריך להיות עובד ה' ויש מי שעובד וכו' ומניעת העבודה יצר לו מפני שאינו חפץ להיות נפרד כו' הגם שזהו בחפץ ורצון אמיתי שחפץ בקרבת ה' ואינו רוצה להתרחק מ"מ יש בזה בחי' גסות כי נחשב בעיניו לאיזה דבר שבעבודתו יתקרב ויהי' לנח"ר למעל' ובהיפוך כו' שבכל זה הרי יש מי שתובע ממנו והוא הנתבע והרי יש טענה ותביעה כו' ויכול לפטור א"ע כו' וכ"ז מפני צד הריחוק של האדם מה' עד שהוא בבחי' נפרד בפ"ע לכך הוא יש ודבר בעבודתו וכאלו פורע מה שחייב וכו' אבל באמת אם הי' דבוק בה' בתכלית הדביקות האמיתית הרי א"צ לטענות וטעמים כלל כי אין בזה טעם. אחר שדבוק הוא בעצמות אלקות דאין לפניו בחי' נפרד לעצמו כלל כי אין עוד מלבדו כתיב ולא יש מי שחייב שצריך לפרוע כו' ולא שייך ענין טו"ת כלל אלא רק אחד פשוט בלבד ואין דבר זולתו כלל וכענין שמצינו באברהם שהיה לבבו נאמן לפני ה' וכמ"ש ומצאת את לבבו נאמן לפני כו' פי' לבב נאמן שאינו בפלל בחי' נפרד כלל להיות בב' לבבות יצ"ט ויצה"ר אלא רק לב אחד ורצון אחד פשוט ולא שייך ענין טו"ת כי אין עוד מלבדו כו' וזהו לפני כו' וכאשר לבבו נאמן בלא טעמים אז וכרות עמו הברית לתת לזרעו הכנעני והחתי כו' ז' מדות רעות כי בטילים ממילא משום דקמיה כולא כלא חשיבא ואין דבר נפרד כו' והיינו לתת לזרעו שנתונים ומחבטלים בכח הביטול האמיתי כי ע"י לבבו הנאמן דאברהם אין טענה וסברא כלל להיות נפרד אלא שרצה להתקרב כי מעולם לא היה

דבר נפרד כו' וד"ל.

(2) והענין הוא לפי שאנו רואים שכל הימים האלו שהיו ישראל בסכנה מפני גזירת המן שנמשך הזמן כמעט משך שנה היו כולם בבחי' מס"נ ממש בכל יום ובכל עת ובכל שעה, כי בכל שעה היו מוכנים למס"נ להריגה ולא לעבור דת ח"ו ולא עלה על שום אחד מהם מחשבת חוץ ח"ו וזה הענין היה אצלם בודאי למעלה מהטו"ד כי הנה עיקר ענין מס"נ הוא דוקא כשאינו עולה הטו"ד ומ"ש בספר היראה דאהבה ע"פ טעם ושכל נק' מס"נ ז"א דאהבה במס"נ הוא למעלה מהטעם והשכל דוקא ואעפ"י מי שמוסר נפשו על קדה"ש בפו"ח אם כוונתו בזה להשיג איזה דבר מה כמו ע"מ לקבל פרס וכיוצא הרי אין זה מס"נ אמיתי כי מה שמס"נ הרי מרויח בזה ריוח גדול במה שמקבל פרס וה"ז עד"ז כמו שימסור האדם נפשו כדי למלאות בהון רב וכיוצא או שיגיע לשררה גדולה וכיוצא שאעפ"י שמוסר נפשו באמת מ"מ אין דוגמת זה מס"נ אמיתי בענין עבודת ה', כי אין זה אלא רק להגיע לחפץ יותר יקר ונכבד וא"כ הוא הוא שכבר היה מושקע ברצונותיו הטבעיים, אלא שמגיע לחפץ ורצון יותר יקר, אלא עיקר מס"נ האמיתי שלא להגיע לשום חפץ ורצון זולת לה' לבד כמ"ש מי לי בשמים ועמך לא חפצתי בארץ וזה א"א כ"א למעלה מן הטו"ד וד"ל.

(3) ראה לעיל מ"מ מס' 2.

הערה 38: ראה ד"ה באתי לגני תש"י פי"א.¹

(1) והנצחון הוא בגדול דווקא, וכל מי שגדול יותר, מדת הנצחון הוא ביותר אצלו, ולכן המלך שגדול מכל העם, דזהו מעלת המלך שהוא בחיר העם וגדול מהם וכמ"ש גבי שאול (שמואל א' ט' ב') ואין איש מבני ישראל טוב ממנו משכמו ומעלה גבוה מכל העם, ולכן הנה בו שייך ענין הנצחון יותר לגלות רצונו וחפצו ולהוציא נחוננו, דזהו ג"כ סיבת ענין המלחמה להוציא הנצחון. דהנה במלחמה הרי יש ב' ענינים הא' לשלול שלל ולבוז בז, והב' ענין המלחמה הוא להוציא נצחוננו שיהי' כרצונו וחפצו שזהו עיקר המלחמה, וענינה להוציא נצחוננו, דמלחמה לשלול שלל ולבוז בז הוא מלחמה של כח וגבורה בלבד, ומלחמה בכללות כלומר ההשכלה שבמלחמה הוא להוציא הנצחון שיהי' כחפצו ורצונו... ועוד יותר שגם חיינו משליך

זמלך מנגדו, ומצד גודל הנצחון עומד בעצמו בקשרי זמלחמה.

הערה 39: ראה ב"ר פ"ב, ד. 1

(1) אמר הקב"ה עד מתי יהא העולם מתנהג אפילה. תבוא האורה. ויאמר אלהים יהי אור. זה זברהם. הה"ד מי העיר מזרח צדק וגו'. אל תקרא זעיר אלא האיר.

הערה 41: ... וראה גם עקדה שם (קסט, סע"א). 1

(1) והנה באמת אחר שנכתב נסיון זה בתורה זאלהית לעדות ה' נאמנה וכלנו שוים בכלל המסופר זה כאלו ראינוהו בענינו דכתיב וגם בך יאמינו 'עולם (שמות י"ט) הרי הוא כאלו נעשה זה הנסיון 'עיני כל ישראל העוברים וההווים והעתידיים איש 'א נעדר אשר לא ראה במראה נבואית אמתית גודל ונסיון הזה ומעשה תוקפו ועצם אמונתו אשר בזה וקבעה אמתתו בלב כל בני העולם כלו לא הפיל בו ודם מהאומות שום ספק מעולם.

הערה 46: ראה לקו"ת ויקרא בהוספות נ, סע"ד. 1

זאמרי הקצרים ע' שט² - נעתק (עם הגהות) באוה"ת "פ פינחס ורד"ה אך בגורל תרכ"ו. רד"ה אשרנו ורפ"ח³ ותרצ"ו (בסה"מ קונטרסים ח"ב),

(1) ומזה יובן מה שאמר רבי יוחנן בן זכאי איני יודע באיזה דרך מוליכין אותי. אף שעסק תורה כל ימיו. אלא שמגודל ענותנותו מצא מקום הסתפק בעצמו בענין הבחינה שלמעלה מהחכמה שיש נפש שהוא ספירת כתר אם המשיכה מהעולם לגילוי נמיד. וכמו שאמר רע"ק בכל נפשך לא מבדק לי.

(2) ענין ריב"ז שאמר איני יודע באיזה דרך מוליכין אותי והוא תמוה שלמד שמונים שנה תורה לא הלך ד"א בלא תורה ובלא תפילין כו' והי' חסיד גדול ומופלג איך אמר א"י כו'. והענין הוא כי הנה נשמה לא כמו שסוברים העולם שהיא שכל כענין אשית חכ' כו' שהרי אומרים על אדם שהוא בר שכל מוכרח שיש מי שנאמר עליו שיש לו שכל והשכל הוא יו והארה מן עיקר הדבר שהוא הנשמה יחידה כו' היא מתלבשת באור השכל והיא נק' ספירת הכתר כלולין בו ע"ס כו' וא"כ מוכרח שאיך להשיג מהות

הנשמה מאחר שהיא למעלה מהדעת וזהו שאמר ריב"ז
א"י כו' שאעפ"י שעסק בתורה הרבה והתבוננות רב
חכמתו בחכמת ה' היתה בדיבוק גדולה אעפ"י כ'
[נסתפק שמא] בבחי' נשמה שלמעלה מן הדעת אפשר לא
הי' בעבודת ה' כי את זה לעו"ז כו' ויש נשמות
גבוהות שאף שהשכל שלו בקליפות תמיד נקל לו לבא
לידי תשובה מחמת נשמתו שהוא מעולם העליון ויש
להיפך אפי' הצדיקים ששכלם תמיד בעבודת ה' אפשר
שיש להם נשמה נמוכה והיא בקליפות ואינה בעבודת
ה' ובהמשך הזמן יתהפך גם היא וזה שאמר ריב"ז
איני יודע כי הוא למעלה מן הדעת וזהו שמשיעין
את האדם הי' בעיניך כרשע אפילו אם צדיק אתה
ויש להם נשמה כלל כ"א נפש והנשמה והרוח נכללין
בנפש ונק' נשמה שבנפש דעשי' כמו נגר מופלג ששכלו
בעשי' כו' ויש ששכלו בדבור כמו בדקדוק ויש בדבור
שבשכל שהוא אדם קשי ההבנה והרחבת הדיבור ורוחב
שכלו ונק' דבור שבשכל ויש שכל שבשכל כמ"ש בע"ח
כמה פעמים.

(3) ולהבין זה יש להבין תחלה הא דאיתא בגמ'
(ברכות כ"ח ע"ב) כשחלה ריב"ז נכנסו תלמידיו
לבקרו כיון שראה אותם התחיל לבכות א"ל תלמידיו
נר ישראל עמוד הימני פטיש החזק מפני מה אתה בוכה
א"ל אילו לפני מלך בוד היו מוליכין אותי שהיום
כאן ומחר בקבר שאם כועס עלי אין כעסו כעס עולם
ואם אוסרני (חובש אותי) (בבית האסורים) (רש"י) אין
איסורו איסור עולם, ואם ממתני אין מיתתו מיתת
עולם (לעוה"ב, רש"י) ואני יכול לפייסו בדברי'
ולשחדו בממוץ אעפ"י הייתי בוכה (מאימת משפטו אם
לדין מוליכין אותי לפניו, רש"י) ועכשיו שמוליכין
אותי לפני ממה"מ הקב"ה שהוא חי וקיים לעולם ולעו'
עולמים שאם כועס עלי כעסו כעס עולם ואם אוסרני
איסורו איסור עולם, ואם ממתני מיתתו מיתת עולם
ואיני יכול לפייסו בדברים ולא לשחדו בממוץ ולא
עוד אלא שיש לפני ב' דרכים אחת של ג"ע ואחת של
גיהנם ואיני יודע באיזה מוליכים אותי ולא אבכה,
דלכאו' הוא מאמר תמוה במאד, דריב"ז שלמד תורה
פ' שנה דארבעים שנה למד וארבעים שנה לימד, ולא
הלך ד"א בלא תפילין ותורה, דתפילין הו"ע התחברות
והיינו דבעבודתו פעל ועשה התחברות העולם עם
אלקות ע"י התורה שהוא המשכה עצמית כנודע והי'
מופלג בעבודתו ובצדקתו והיינו דלבד זאת שהי'

גדול בידיעת התורה והשגחה הי' גדול ביראה
ועבודת הוי' וכמבואר בגמ' סוכה בהפלגת שבחיו
שהי' חסיד מופלג א"כ איר אמר כזה ואינו
יודע באיזה דרך מוליכי' אותו שהי' עוד מסופק בזה...
אבל בענין כזה, היינו להיות בספיקות כזו הוא
דבר נפלא במאד וצ"ל איך אפשר הדבר דכאשר עומדים
במעלה ומדריגה נפלאה כזו בתורה ועבודה ומ"מ יהיה עוד
מקום ח"ו לספיקות כזו דאינו יודע באיזה דרך מוליכי'
אותו... ובזה יובן דהנה ריב"ז הגם שעסק בתורת
ד' תמיד והי' חכם גדול בידיעת תורה ה' והי'
עוסק בעבודת ה' מ"מ ירא מיום הדין והי' מסופק
באיזה דרך מוליכי' אותו, היינו שהי' מסופק אם
עצמות הנשמה היא בעבודה ה' כן אם עכ"פ הוא
בשלימות העבודה כמו שהוא מצד עצם הנשמה מאחר
דעצם הנשמה הרי אי אפשר לידע אמיתתה ושלימתה,
כי יש נשמות גבוהות אשר השכל ומדות שלהם בסט"א
ורק בנקל לעשות להם תשובה להיותם במדרי' עליונה
בעולם העליון, ויש נשמות אשר השכל ומדות שלהם
בעבודת ה' ועצם הנשמה היא נשמה נמוכה והיא בתוך
הסט"א ויכול ח"ו להתהפך והיינו כי לא ידעתי נפשי
היכן היא ומה היא וזהו משביעי' אותו תהי צדיק
ואל תהי רשע ואפילו העולם כולו אומרי' לך צדיק
אתה הי' בעיניך כרשע והיינו מצד עצם הנשמה שאינה
מושג וא"א לידע היכן היא, והגם דבאמת אין זה מובן
הלא עצם הנשמה היא מקושרת בעצמות א"ס וכמא' חבוקה
ודבוקה בך ואי אפשר כלל להיות נפרדת מאלקות ואיך
שייך לומר שהיא בתוך הקלי' ח"ו דהלא גם חייבי
כריתות ר"ל שנאמר הכרת תכרת הנפש ההיא מבו' במ"א
שאיך זה בעצמות הנשמה דעצמות הנשמה אינה נפרדת
מאלקות בשום אופן ונשמות העשוקות צ"ל שזהו רק
ניצוצי הנשמות ולא עצמות הנשמה וא"כ איך שייך
שהנשמה עצמה תהי' ח"ו בתוך הקלי', אך הענין הוא
דהנה עצם הנשמה אינה נפרדת לעולם מאלקות אמנם
התגלות עצם הנשמה הוא במס"נ על קדה"ש בפו"מ
דענין המס"נ בכלל הוא למע' מן הטו"ד דשכל אינו
מחייב ענין המס"נ ולכן הנה בתו' לא נאמר טעם על

מס"נ דתורה היא חכמ' ושכל ושכל אינו מחייב מס"נ בתורה נאמר טעם על האהבה שע"פ טו"ד וכמ"ש לאהבה את ה"א כי חזא חייך כי השכל מחייב לרצות בהתפשט החיות ולא בהעדר החי ות וע"כ כללות ענין המס"נ הוא למע' מן השכל ובמס"נ בפו"מ על קד"ה מתגלה עצמות הנשמה ממש.

הערה (48) ראה רמב"ם הל' גירושין ספ"ב.¹

אבל מי שחקפ יצרו הרע לבטל מצוה או לעשות עבירה והוכה עד שעשה דבר שחייב לעשותו או עד שנחרק מדבר האסור לעשותו אין זה אנוס ממנו אלא הוא אנס עצמו בדעתו הרעה. לפיכך זה שאינו רוצה לגרש מאחר שהוא רוצה להיות מישראל ורוצה הוא לעשות כל המצות ולהתרחק מן העבירות ויצרו הוא שחקפו וכיון שהוכה עד שתשש יצרו ואמר רוצה אני כבר גרש לרצונו.

לעילוי נשמת

הרה"ת נחום יצחק ב"ר תנחום ע"ה

פינסאן

נפטר כ"ב מרחשון תש"ב

נדפס ע"י

משפחתו שיחיו